

RESOLUCIÓ DE LA SINDICATURA DE GREUGES

QUEIXES RELATIVES AL DRET A L'ACCESSIBILITAT I LA INCLUSIVITAT, I AL DRET A LA IGUALTAT I LA DIVERSITAT (ÚS DE L'ESPAI PÚBLIC)

ANTECEDENTS

Descripció dels fets objecte de la queixa

En dates 24 i 25 de gener de 2024 la ciutadana va presentar sengles queixes davant aquesta Sindicatura en què exposava el següent:

- En data 29 de desembre de 2022 va formular una queixa a través de l'IRIS en la qual posava en coneixement de l'Ajuntament que un Hotel situat al carrer de Roger de Llúria, tenia instal·lades dues jardineres grans a la vorera i adossades a la façana. Aquest fet dificultava el pas a les persones amb discapacitat, en concret, les que pateixen una discapacitat visual.
- En data 28 de gener de 2023 va formular una queixa a través de l'IRIS amb el qual exposava que a un Hotel situat al carrer del Rosselló, es reproduïa la mateixa situació que a l'hotel anterior. En aquest cas, hi havia instal·lats set testos grans, també adossats a la façana, que constituïen el mateix problema ja esmentat.

Actuacions fetes

Admesa a tràmit la queixa, la Sindicatura va iniciar la instrucció de l'expedient. Va estudiar els fets i la legislació aplicable, amb la finalitat de valorar si s'havien aplicat els **principis de bona administració** per a la salvaguarda dels drets fonamentals a la ciutat.

Després d'examinar el contingut de la queixa i la documentació aportada per la persona interessada, es va considerar convenient dirigir-se al **Districte de l'Eixample** per tal de conèixer les intervencions fetes en relació amb la queixa presentada.

Els dies 29 de gener de 2024 i 1 de febrer de 2024 es va sol·licitar a aquest organisme la informació necessària per a l'estudi de les queixes.

Resposta dels òrgans afectats

El dia 20 de març de 2024 aquesta Sindicatura va rebre la informació sol·licitada. Els escrits exposen les actuacions dutes a terme per l'Ajuntament en relació amb els fets exposats per la ciutadana.

CONSIDERACIONS

1. Marc normatiu en matèria d'accessibilitat

L'article 59 de l'Ordenança dels usos del paisatge urbà de Barcelona regula la instal·lació d'expositors, jardineres o similars.

L'apartat segon d'aquest precepte disposa que s'admet la col·locació de plantació vegetal en els elements previstos per a aquest fi en el projecte arquitectònic o en jardineres o testos, sempre que la instal·lació sigui desmuntable i no malmeti els elements arquitectònics de la composició de la façana **i que s'observi tot allò que estableix el Codi d'accessibilitat vigent.**

A continuació transcrivim la **normativa d'accessibilitat d'observació obligada** des de la primera de què es té constància, tant d'àmbit nacional com autonòmic, **per demostrar l'incompliment en la ubicació dels elements esmentats:**

1. Decret 135/1995, de 24 de març, de desplegament de la Llei 20/1991, de 25 de novembre, de promoció de l'accessibilitat i de supressió de barreres arquitectòniques, i d'aprovació del Codi d'accessibilitat

El capítol 2 estableix les disposicions sobre barreres arquitectòniques urbanístiques. L'article 12.1 disposa que les vies públiques, els parcs i els altres **espais d'ús públic existents**, i també les **instal·lacions de serveis** i mobiliari urbà respectius, **s'adaptaran gradualment de la manera que determina aquest reglament.** Per la seva banda, l'article 14 estableix que el traçat dels recorreguts d'ús públic o comunitari destinats al trànsit de vianants es fa mitjançant itineraris de vianants que estiguin adaptats en les condicions establertes en l'annex 1. I aquest annex diu que **un itinerari de vianants es considera adaptat quan compleix el requisit següent, entre altres: tenir una amplada lliure mínima de 0,90 metres i una altura lliure d'obstacles de 2,10 metres. Pel que fa als elements sortints o volants que fan més de 15 centímetres de vol i que limiten amb itineraris, han de tenir, com a mínim, un element fix i perimetral d'entre 0 i 15 centímetres d'alçada perquè puguin ser detectats per persones invidents o bé s'han de situar a una altura igual o superior a 2,10 metres.**

2. Ordre VIV/561/2010, d'1 de febrer, per la qual es desplega el document tècnic de condicions bàsiques d'accessibilitat i no-discriminació per a l'accés i la utilització dels espais públics urbanitzats

L'article 5.1 diu que són itineraris de vianants accessibles els que garanteixin l'ús no discriminatori i la circulació de forma autònoma i contínua de totes les persones.

L'apartat 2 d'aquest precepte disposa que els itineraris de vianants accessibles han de complir els requisits següents, entre altres: **discórrer de manera contigua o adjacent a la línia de façana; en tot el seu desenvolupament, tenir una amplada lliure de pas no inferior a 1,80 metres, i, també en tot el seu desenvolupament, tenir una altura lliure de pas no inferior a 2,20 metres.**

L'article 10.3 determina que els elements d'urbanització **mai no envairan l'àmbit lliure de pas d'un itinerari de vianants accessible**, i l'article 24.1 disposa que els fronts de parcel·la marquen el límit de la parcel·la amb la via pública i que **no poden envair l'itinerari de vianants ni en el nivell de terra ni en altura.**

En el mateix sentit s'expressa l'article 5 de l'Ordre TMA/851/2021, de 23 de juliol, per la qual es desplega el document tècnic de condicions bàsiques d'accessibilitat i no-discriminació per a l'accés i la utilització dels espais públics urbanitzats.

3. L'article 9 i l'annex 2n del vigent Decret 209/2023, de 28 de novembre, pel qual s'aprova el Codi d'accessibilitat de Catalunya.

L'apartat 9 de l'annex 2 estableix les condicions generals que han de complir les pilones i jardineres perquè es puguin considerar accessibles **i no tenen aquesta condició quan la seva ubicació obstaculitzi o impedeixi la continuïtat de la façana o de l'element que fa la funció de muret-guia.**

Més enllà de les normes esmentades, **és un deure del gestor de l'espai públic garantir la seguretat de les persones vianants en el seu trànsit per la via pública.**

En aquest sentit, creiem oportú fer referència a **l'Informe de vulneracions de drets de les persones amb discapacitat física i/o orgànica de Catalunya identificades durant l'any 2022, publicat per la Federació ECOM.**

Seguint la tendència del 2021, l'urbanisme, els espais públics i l'edificació general són les categories que presenten un nombre més elevat de vulneracions. Les barreres arquitectòniques, resultat de moltes infraestructures presents als espais públics (carrers, places, etc.), i la manca de les eines necessàries per adaptar correctament la infraestructura dels edificis públics i privats dificulten la lliure mobilitat de les persones amb discapacitats físiques.

Des d'aquesta Sindicatura creiem que és rellevant posar de manifest que **en cap dels trams de carrer assenyalats hi ha franges d'encaminament** per a persones amb discapacitat visual que dibuixin un itinerari segur i, per tant, **poder seguir la línia de les façanes és essencial perquè puguin orientar-se.**

2. Drets de les persones amb discapacitat

La queixa presentada per la ciutadana no només té a veure amb el dret a l'accessibilitat sinó també amb els drets de les persones amb discapacitat, recollits en la Convenció de l'ONU sobre els drets de les persones amb discapacitat, de 13 de desembre de 2006, ratificada per Espanya el 23 de novembre de 2007.

L'article 1 de la Convenció protegeix totes les persones que tinguin discapacitats físiques, mentals, intel·lectuals o sensorials que, en interactuar amb diverses barreres, vegin impedida la seva participació plena i efectiva en la societat en igualtat de condicions amb les altres persones.

D'altra banda, l'article 2 estableix el següent:

[...] per "discriminació per raons de discapacitat" s'entén qualsevol distinció, exclusió o restricció que tingui el propòsit o l'efecte d'obstaculitzar o deixar sense efecte el reconeixement, gaudi o exercici, en igualtat de condicions de tots els drets humans i llibertats fonamentals en els àmbits polític, econòmic, social, cultural, civil o de qualsevol altre tipus, inclosa la denegació dels ajustos raonables.

Per tant, segons el Conveni, hi ha discriminació per raó de discapacitat tant si s'acredita un propòsit de causar perjudici a la persona pel mer fet de tenir una discapacitat com si es constata que s'ha produït aquest resultat (l'efecte).

La Constitució espanyola (CE) i l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC) disposen que els poders públics han de promoure les condicions perquè la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què s'integra siguin reals i efectives.

L'article 14.2 CE disposa que no pot haver-hi cap discriminació per raó de naixement, raça, sexe o **qualsevol altra circumstància personal** o social, i l'article 49 CE prescriu que els poders públics han de fer una política d'integració de les persones amb discapacitat i emparar-les en l'exercici dels seus drets.

En la mateix línia, l'article 40.5 de l'EAC encomana als poders públics garantir la protecció jurídica de les persones amb discapacitat i promoure'n la integració social, econòmica i laboral. També han d'adoptar les mesures necessàries per suplir o complementar el suport de llur entorn familiar directe.

L'accessibilitat, com a instrument per fer efectiu el principi d'igualtat a Catalunya, està continguda en la Llei 13/2014, de 30 d'octubre, d'accessibilitat. L'objecte de la llei és establir les condicions d'accessibilitat necessàries perquè els espais d'ús públic, els edificis, els mitjans de transport, els productes, els serveis i els processos de comunicació garanteixin l'autonomia, la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació de les persones amb discapacitat o amb altres dificultats d'interacció amb l'entorn.

Aquestes normes avalen amb rotunditat l'assegurament dels drets de les persones amb discapacitat i aposten de manera contundent per una actuació proactiva dels poders públics per seguir avançant en el dret a la igualtat i la integració de les persones amb discapacitat.

Volem afegir, a més, que **el principi de bona administració ha de ser l'eix vertebrador de les polítiques públiques** actuals en les quals esdevenen elements fonamentals la protecció i la facilitació de l'exercici dels drets que assisteixen les persones amb discapacitat.

La perspectiva de la inclusió de les persones amb discapacitat implica, necessàriament, considerar-les com a titulars dels mateixos drets humans que la resta de la ciutadania, i correspon als poders públics adoptar totes les mesures al seu abast perquè aquesta igualtat sigui real i efectiva.

El principi de **bona administració** i l'eficàcia dels serveis públics es recullen en l'article 41 de la Carta de drets fonamentals de la Unió Europea, en els articles 9.3 i 103 de la Constitució espanyola, i en l'article 3 de la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, del règim jurídic del sector públic administratiu comú. Aquests drets impliquen disposar d'una Administració que presti el màxim nombre de serveis amb els millors estàndards de qualitat i que, alhora, respecti els drets i els interessos legítims de la ciutadania i sigui capaç de resoldre els problemes d'una manera àgil i eficaç.

Així mateix, l'article IV de la Carta europea de salvaguarda dels drets humans a la ciutat, aprovada l'any 2000, esmenta que **les persones amb discapacitat gaudeixen d'una assistència municipal particular**. L'article XXIII, que fa referència a l'eficàcia dels serveis públics com a indicatiu d'una bona administració, diu que les autoritats locals han de garantir l'eficàcia dels serveis públics i la seva adaptació a les necessitats de les persones usuàries.

3. Resposta municipal a les queixes de l'IRIS

Respecte de la queixa de l'IRIS relativa a les jardineres del carrer de Roger de Llúria, formulada el 29 de desembre de 2022, el Departament de Llicències i Inspecció del Districte hi va donar resposta el 26 de gener de 2023.

En síntesi, es comunicava a la ciutadana que es traslladava la queixa al departament corresponent per comprovar i valorar la situació descrita i que, si es verificava l'incompliment de la normativa, s'adoptarien les mesures corresponents.

Pel que fa a la queixa de l'IRIS, de data 18 de gener de 2023, en què es posava de manifest una situació similar, en aquest cas al carrer del Rosselló, el Departament de Llicències i Inspecció del Districte hi va respondre en data 6 de febrer de 2023 en termes idèntics a la queixa anterior.

El sistema informàtic per a la gestió de comunicacions dels ciutadans respecte a incidències, reclamacions, queixes, suggeriments, peticions de servei, consultes web i agraïments (IRIS) es regula en el text consolidat del Decret d'alcaldia S1/D/2017-2348.

Aquesta norma es va publicar en el *Butlletí Oficial de la Província de Barcelona* el dia 28 de juny de 2018.

El Decret estableix que les comunicacions s'han de respondre el més aviat possible i, com a màxim, en el termini de 30 dies des de l'entrada de la comunicació al sistema IRIS, ampliable a 15 dies més sempre que hi concorrin unes circumstàncies excepcionals i justificades, però s'haurà de fer una comunicació intermèdia a la persona sol·licitant en què s'expliqui el retard.

D'acord amb el que s'acaba d'exposar, les queixes formulades per la ciutadana han estat contestades pel Districte donant compliment al termini que preveu la norma.

4. Actuació municipal al carrer de Roger de Llúria

En aquest cas, el Districte informa que la queixa presentada per la interessada va suposar l'obertura d'un expedient.

En data 22 de març de 2023 es va fer una inspecció de comprovació de la denúncia ciutadana que va donar lloc a l'inici d'un expedient sancionador i d'una ordre de retirada.

Tot i que el Districte no facilita aquesta informació, des d'aquesta Sindicatura entenem que els fets denunciats podrien constituir la infracció prevista a l'article 63.4.b de l'Ordenança d'ús de les vies i els espais públics de Barcelona, és a dir, ocupar la via pública amb objectes de qualsevol mena, encara que siguin adossats a establiments, sense l'autorització municipal.

El Districte ens comunica que en data 13 de novembre de 2023 es va fer una inspecció de comprovació i es va constatar que s'havien retirat els elements, raó per la qual l'expedient es va arxivar. Adjuntaven la imatge següent:

Tanmateix, la queixa de la ciutadana era de data 24 de gener de 2024 i, segons manifestava en el seu escrit de queixa, les jardineres continuaven al mateix lloc.

En data **15 de juliol de 2024** des d'aquesta Sindicatura es va visitar l'emplaçament objecte de la queixa i es va poder constatar que **les jardineres han estat retirades**:

Per tant, en aquest cas, i a la vista dels fets exposats, des d'aquesta Sindicatura no apreciem cap actuació irregular de l'Administració.

5. Actuació municipal al carrer del Rosselló

En aquest cas l'actuació municipal va ser la mateixa que en l'anterior. En data 14 de febrer de 2023 es va fer una inspecció de comprovació de la denúncia que també va suposar l'inici de l'expedient sancionador i una ordre de retirada dels elements.

En data 21 de març de 2023 es va fer una inspecció de comprovació i es va constatar que no s'havia dut a terme la retirada dels elements, fet que va comportar l'obertura d'un nou expedient sancionador.

Tot i que es va demanar l'estat de tramitació actual de l'expedient, no hem rebut aquesta informació. Tanmateix, com es pot apreciar en les imatges preses per aquesta Sindicatura en **data 18 de juny de 2024** la situació continua sent la mateixa:

Per tant, des d'aquesta Sindicatura considerem que, en aquest cas, el Districte ha de continuar amb el procediment sancionador fins que es faci efectiva la retirada d'aquests elements de l'espai públic.

DECISIÓ

D'acord amb el que disposen l'article 143 de la Carta municipal de Barcelona i el reglament que regula la Sindicatura de Greuges de Barcelona, aquesta institució té com a missió valorar si s'ha produït un greuge. Considerats els fets i les normes aplicables, conclou que, pel que fa a l'expedient sancionador, **l'actuació del Districte de l'Eixample no està sent prou eficaç** per garantir els drets de les persones amb discapacitat.

Per tot el que s'ha exposat aquesta Sindicatura emet la decisió següent:

- **Recomanar al Districte de l'Eixample** que impulsi les actuacions necessàries perquè l'establiment en qüestió doni compliment a les previsions de l'Ordenança d'ús de les vies i els espais públics.
- **Recordar al Districte de l'Eixample** que ha de vetllar pel compliment de les prescripcions legals en matèria d'accessibilitat a l'espai públic.

Aquesta resolució es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i s'informarà la persona interessada del seu contingut.